

Ks. prof. zw. dr hab. Henryk Skorowski
Koordynator Międzynarodowego Centrum Dialogu Międzykulturowego i
Międzyreligijnego UKSW w Warszawie

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

**mgr Magdaleny Ochońskiej pt. „Miejsce i wartość rodziny w polityce
rodzinnej państwa polskiego w latach 2007 - 2020” napisanej na Wydziale
Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
pod kierunkiem ks. dra hab. Antoniego Świerczka prof. UPJPII**

1. Przedmiot i tytuł rozprawy

Zasadniczym problemem przedstawionej do recenzji rozprawy jest ukazanie miejsca i wartości rodziny w polityce rodzinnej państwa. Okres, który interesuje Autorkę to lata 2007 - 2020. Mówi o tym Autorka we wstępie swojego dzieła: „Niniejsza rozprawa ma za zadanie wskazać wartość rodziny w polityce rodzinnej realizowanej w Polsce. Jak bowiem wskazują badania opinii społecznej, rodzina reprezentuje najwyższą wartość w hierarchii /wzięto pod uwagę zarówno wartości realizowane, jak i deklarowane/. Rodzą się tutaj więc naturalne pytania, czy przyjęta polityka odpowiada na potrzeby rodzin i w jakim zakresie jest do nich adekwatna, a w jakich kwestiach da się zaobserwować niedostatki systemu wsparcia” /wstęp, s. 6 /. Dodać przy tym należy, że podjęty temat zmierza do określenia aksjologicznej warstwy realizowanej polityki. Główny przedmiot badań został przez Autorkę uzupełniony o szereg celów pośrednich, ważnych dla ostatecznych wyników rozprawy. Zdaniem Autorki aktualność podjętej problematyki wynika między innymi z faktu braku aspektu aksjologicznego w wielu opracowaniach dotyczących miejsca rodziny w polityce państwa. Ten aspekt aksjologiczny jest więc głównym punktem ciężkości analiz Autorki rozprawy.

W tym miejscu podkreślić należy, że Autorka podejmuje zagadnienie interesujące, aktualne i jakościowo ważne w sferze naukowych dociekań, ale także praktycznych rozstrzygnięć w ramach współczesnego życia społecznego. Jest to zatem zagadnienie o istotnym ciężarze gatunkowym. Zaznaczyć przy tym należy, że jest to nie tylko zagadnienie naukowo i praktycznie ważne, ale także nowatorskie. Nie ma dotychczas w literaturze naukowej całościowego ujęcia tego problem w perspektywie socjologicznej. Mamy więc do czynienia z zagadnieniem nie tylko interesującym, aktualnym i naukowo ważnym, ale także nowatorskim. W tym sensie jest to bez wątpienia zagadnienie godne rozprawy doktorskiej. Należy pogratulować Autorce rozprawy i jej promotorowi podjęcie tak ważnej kwestii. Jako recenzent nie zgłaszam żadnych zastrzeżeń do problemu rozprawy. Z jego sformułowania w tytule rozprawy usunąłbym termin „miejsce”. Autorkę bowiem interesuje aspekt aksjologiczny, o czym sama informuje we wstępie.

2. Baza bibliograficzna

W badaniach dotyczących zasadniczego problemu musiała Autorka posłużyć się odpowiednią bazą bibliograficzną. Szkoda, że nie scharakteryzowała jej we wstępie rozprawy. Wstęp, oprócz postawienia problemu, powinien także zawierać krótką charakterystykę bazy bibliograficznej. Bazę tę stanowią: literatura, akty prawne, netografia.

Istotny dział bibliografii stanowi zatem literatura zawierająca szeroki wachlarz pozycji różnie związanych z poruszonym problemem wartości rodziny w polityce rodzinnej polskiego państwa. Jest sprawą oczywistą, że dobór bazy bibliograficznej jest przywilejem Autorki dzieła. Dotyczy to także doboru odpowiedniej literatury. Konieczne jest jednak uwzględnienie najważniejszych pozycji w zakresie poruszanej problematyki. Autorka wywiązał się z tego

zadania dobrze. Ogólnie należy podkreślić, że Autorka wykonała znaczącą i niezwykle uczciwą pracę dotyczącą nie tylko odpowiedniego zestawu szeroko rozumianych źródeł literatury, ale także gruntownej ich analizy. O dobrej pracy analitycznej świadczy bowiem faktyczne jej wykorzystanie w rozprawie.

W kontekście bazy bibliograficznej chciałbym zgłosić drobną kwestię. Dotyczy ona podziału tej bazy bibliograficznej. Wydaje się, że w pracy doktorskiej należy jednak jasno wyodrębnić źródła i literaturę uzupełniającą. Podzieliłbym zatem bibliografię na źródła, do których należałoby zaliczyć wszystkie prace bezpośrednio dotyczące poruszanego problemu. W dziale „źródła” nie powinno umieszczać się pozycji luźno związanych z poruszonym zagadnieniem. Te luźno związane z istotą problemu umieściłbym w dziale literatura uzupełniająca. Powyższa uwaga nie pomniejsza wagi zgromadzonej i dobrze wykorzystanej bazy bibliograficznej.

3. Metody

Metody badawcze użyte w pracy poprawne. I tym razem szkoda, że nic o nich nie napisała Autorka. Krótki opis metod zastosowanych w rozprawie to także ważny element wstępu. Jedynie w kontekście opisu struktury pracy wspomina Autorka o metodzie badań jakościowych i metodzie analizy danych zastanych. Dogłębna analiza rozprawy pozwala jednak stwierdzić, że zastosowane zostały w rozprawie także inne metody jak chociażby metoda syntezy. Wszystkie te metody miały pozwolić Autorce rozprawy z jednej strony dokonać dogłębnej analizy określonego uprzednio materiału źródłowego, z drugiej zaś syntezy omawianego problemu. Trzeba przyznać, że mgr Ochońska jest wierną przyjętym metodom nie tylko w zasadniczych elementach, ale także w szczegółach.

4: Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja rozprawy podporządkowana jest głównemu założeniu badawczemu jakim jest kwestia wartości rodziny w polityce rodzinnej państwa polskiego. Praca składa się z 5 rozdziałów. Pierwszy z nich /s. 10 - 71/ poświęcony jest samej istocie rodziny poprzez przedstawienie jej definicji, funkcji, przemian. Treścią tego rozdziału są zatem zagadnienia wstępne bardzo ważne dla analizowanego problemu. W r. II /s. 72 - 95 / ukazano rodzinę jako nadrzędną wartość w życiu społeczeństwa polskiego. Rozdział III /s. 96 - 135 / dotyczy określenia i zakresu polityki rodzinnej. Z kolei r. IV /s. 136 - 194/ podejmuje analizę i ocenę polityki rodzinnej w Polsce w latach 2007 – 2020 w perspektywie postrzegania w niej wartości rodziny. Całość analiz kończy r. V /s. 195 - 227 / ukazujący kierunki i prognozy rozwoju polityki rodzinnej.

Dociekania Autorki rozpoczyna wstęp, w którym postawiony jest cel rozprawy i jej struktura. Pracę zamyka zakończenie zawierające przypomnienie głównych tez rozprawy i wniosków wynikających z przeprowadzonych analiz.

W tym miejscu należy postawić zasadnicze pytanie, czy konstrukcja rozprawy jest logiczna i czy poszczególne rozdziały, zawarte w nich paragrafy wyczerpują problem analizowany z rozprawie?

Odpowiedź winna być pozytywna. W obecnej konstrukcji jest wyraźnie zarysowana logika. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wszystkie omawiane w poszczególnych rozdziałach problemy badawcze silnie ze sobą korespondują. Można zatem jednoznacznie stwierdzić, że praca w swej strukturze jest jasna i logiczna. Poszczególne rozdziały i zawarte w nich paragrafy: mieszczą się w sformułowanym temacie, wyczerpują problem postawiony w temacie i są logicznie ułożone.

5. Ocena rozprawy

W niniejszej opinii trudno silić się na ukazanie pełnej treści rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Ochońskiej, a tym bardziej ustosunkować się do poszczególnych tez. Musi wystarczyć zapewnienie o wysokiej wartości poznawczej i naukowej zawartych w niej analiz, syntez i końcowych wniosków.

Aprobując całość przemyśleń Autorki należy zwrócić uwagę na kilka kwestii:

- Treść wstępu do rozprawy nie zawiera wszystkich wymaganych kwestii. Oprócz bardzo dobrego podprowadzenia pod problem i postawienie problemu oraz omówienia struktury brakuje mi charakterystyki bazy źródłowej i omówienie zastosowanych metod.

- Pierwszy rozdział dotyczący zagadnień wstępnych związanych z rodziną, a więc definicji, funkcji, przemian należy uznać za wystarczający w swej treści do dalszych analiz. Jest to rozdział wprowadzający, a więc zawsze można coś więcej dodać. Uważam, że dostatecznie dobrze został omówiony zagadnienia wstępne.

- Bardzo ciekawe są analizy drugiego rozdziału dotyczące rodziny jako nadrzędnej kategorii aksjologicznej. Także ten rozdział oceniam pozytywnie. W kontekście analiz tego rozdziału chciałbym postawić Autorce pytanie: czy obecne przemiany społeczne i kulturowe wpływają na większą wartość rodziny wśród współczesnych Polaków, czy wręcz przeciwnie obniżają jej wartość?

- Wysoko oceniam analizy trzeciego rozdziału dotyczące określenia i zakresu polityki społecznej. Dokonanie dobrej syntezy tego zagadnienia nie jest sprawą prostą i łatwą. Także w kontekście tego rozdziału chciałbym zapytać Autorkę: dlaczego w historii polityki rodzinnej w Polsce sięga aż do roku 1918? Autorkę interesują lata 2007 – 2020. Historia jest ważna, ale czy trzeba sięgać aż tak daleko.

- Nie zgłaszam zastrzeżeń do rozdziału czwartego dotyczącego oceny polityki rodzinnej w latach 2007 – 2020 w perspektywie postrzegania w niej

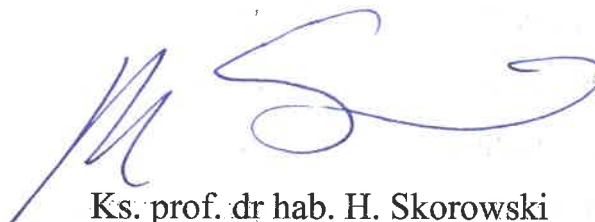
wartości rodziny. W kontekście tego rozdziału chciałbym postawić pytanie: dlaczego Autorka wybrała taki okres? Zrozumiałe jest końcowa data. Dlaczego jednak początkiem badanego czasu jest rok 2007? A może należało rozpocząć od 1989 roku czyli od początku polskich przemian?

- Także rozdział V dotyczący kierunków i prognoz rozwoju polityki rodzinnej oceniam pozytywnie. Pozostaje w tej materii pytanie: czy Kościół ma w tej materii jakieś propozycje?

- Bardzo wysoko oceniam zakończenie rozprawy, które jest nie tylko zwykłym podsumowaniem ale stanowi konstruktywną syntezę i wnioski z przeprowadzonych analiz.

6. Wniosek końcowy

W podsumowaniu podkreślić należy, że recenzowana rozprawa stanowi interesujący krok w kierunku problematyki naukowo ważnej z jej odniesieniem do praktyki współczesnej rzeczywistości. Praca jest merytorycznie dobra i nowatorska. Metody w niej użyte poprawne. Wywód logiczny. Język naukowo poprawny. Autorka wykazała się ogólną wiedzą teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej, oryginalnością rozwiązania problemu naukowego, umiejętnością pisania pracy naukowej. Dlatego wyrażam przekonanie, że rozprawa mgr Magdaleny Ochońskiej spełnia wymagania stawiane rozprawie doktorskiej i może być podstawą do dalszych etapów przewodu celem nadania jej Autorce stopnia naukowego doktora.

Ks. prof. dr hab. H. Skorowski

Warszawa 10 V 2022